

DISSERTATIO PHILOLOGICA

De

VERITATE
OCCULTA,

PSALM. LI. 8.

Quam,

Conf. Ampl. Facult. Philos. in Reg. Acad. Aboënsi,

PRÆSIDE

LAURENTIO O.
LEFREN,

L. L. O. O. & Græcæ Profess. Reg. & Ordin.

atque h. t. Rectore Magnifico,

Publicæ bonorum censuræ subijcit

JACOBUS HÆLLFORS,

Satacundensis,

V. D. M.

In AUDITORIO MAJORI Die X Iunii

Anno MDCCLXXX.

H. A. M. C.

ABOÆ,

Impressa apud Viduam Reg. Acad. Typ. J. C. FRENCKELL.

H. Wallenius

I. Cor. II. 7. Ἀλλὰ λαλῶμεν σοφίαν θεῶν ἐν μυστηρίῳ, τὴν
ἀποκρυμμένην, ἣν προώρουν οἱ θεοὶ πρὸ τῶν αἰώνων
εἰς δόξαν ἡμῶν.

§. I.

Breve sed grave est effatum Pauli *Rom.* ~~1. Cor. 11:~~ 28, 29. ubi pro vero Judæo non adgnoscat eum qui *in aperto*, sed eum qui *in occulto* talis est. Quo ipso significare vult, veram religionem Judaicam non æstimandam esse ex publicis cærimoniis, quæ omnibus patent, sed ex *consilio divino*, quod si b iis tanquam involucris latet, & *velo* demum *sublato*, perspicitur. Hoc in Ecclesia judaica omnibus temporibus & cognitum & agnitum fuit. Quamvis enim maximus numerus semper in pura puta cærimoniarum observatione adquiescere voluerit, nunquam tamen defuerunt, qui *linguam hanc typicam*, ut ita dicam, pro conditione temporum, nunc *obscurius*, nunc *distinctius* intellexerunt. Huc pertinet totus *Prophetarum chorus*, cui Spiritus Sanctus identidem clarius & certius revelabat tremendum illud *mysterium*, quod Sacrificia Levitica & reliquus externus cultus in recessu habebat, & parvus ille *cætus fiorum*, qui illorum institutioni obsecundabat, & vel ab ipso Deo sibi peculiarem *mysterii revelationem* voce & corde expetebat. Regi certe DAVIDI perspectum erat, *sanguine hircino & taurino elui non posse peccata*, sed ad hoc requiri *longe alius generis*, longe

alius indolis Sanguinem. Hoc extra controversiam ponit tum aliis in locis, tum *Psalmo LI*, ubi *versiculo VIII* mentionem facit *Veritatis in occulto & Sapientie in abstruso.* Quid hæ sibi velint adpellationes, id hoc quidem specimine Academico, pro virili explicare statuimus. Te vero, Lector benivole, qua decet observantia & reverentia, nunc rogatum imus, ut non tam effectum, quam conatum respicias, omniaque in meliorem interpreteris partem.

§. II.

Verba Textus Hebræi, unde argumentum dissertationis desumimus, sic habent: *נחפח תמנן ונחפח תמנן ונחפח תמנן ונחפח תמנן*. LXX INTERPRETES hæc ita transtulerunt: *ἰδὲ γὰρ ἀλήθειαν ἠγάπησας, καὶ ἀήλῃα καὶ τὰ κρύφια τῆς σοφίας σε ἐδήλωσάς μοι.* Hos sequitur *κατὰ πρόβα VULGATUS: Ecce enim veritatem dilexisti; incerta & occulta sapientie tue manifestasti mihi.* LUTHRUS: *Sihe, du hast lust zur Wahrheit, die im verborgenen ligt, du lässest mich wissen die heimliche Weisheit.* Hunc presse imitatus est SVECUS: *Si tu hafwer lust till sanningen, then i thet förbolda ligger, tu låter mig weta then hemliga wissheten.* DANUS: *See, du haver lust til sandhed i inderste hjerte; og du lader mig forstaae Wijsdom i löndom.* JUNIUS & TREMELLIUS: *En veritate delectaris in precordiis; & in occulto Sapientiam notam feceras mihi.* CASTALIO; *Equidem tu veritatem in precordiis amas, & occulte mihi sapientiam demonstras.* CLARIUS: *Ec*

ce enim veritatem dilexisti; Quare occultis inspirationibus doce me solidam sapientiam. FENNUS: Esho si-
nā halajat totutta josa salaudes on; ja ilmoitat sa-
latua wiisauden minulle. Nobis sic transferenda vi-
dentur hæc verba: Nunc revelasti (mibi) abscon-
ditum veritatem, occultam sapientiam significasti mihi.

§. III.

Prius vero, quam hanc nostram interpretatio-
nem idoneis argumentis adstruere laboremus, pau-
cis videndum erit, quid de sensu horum verborum
docuerint *Commentatores*. Quominus enim senten-
tias eorum prolixius adponere necesse sit, cum aliæ
prohibent causæ, tum ea in primis, quod omnes
ad duas tantum classes revocari possint. Altera eo-
rum est, qui *divellunt*, altera eorum, qui *conjungunt*
membra hujus commatis. Qui divellunt, ii in hoc
conveniunt, quod vocem *hæc*, quæ generatim *veri-*
tatem denotat, *subjective* intelligunt de certa aliqua
adfectione animi humani, quam tamen varii va-
rie determinant. BELLARMINUS *simplicitatem* in-
terpretatur *cordis*, propter quam Deus Davidi multa
mysteria revelavit. TARNOVIUS, VARENIUS, alii-
que, *sinceritatem confessionis* hac voce significari, sci-
scunt. De integritate & sinceritate, quæ caret *hypocrisi*
sumit PISCATOR, quem secutus videtur JO. HENR.
MICHAELIS, qui in uberioribus annotationibus, *ve-*
ritatem sine dolo & hypocrisi, explicat; ubi nihil fictum,

nihil duplex, sed sincere homo & peccata sua agnoscit
& iustitiam ac cordis mundationem sincere quart, in
quem sensum citat Psalm. XXXII 2. Jos. XXIV,
14. I. Reg. II. 4. III. 6. Ps. CXLV. 18. GEJERUS
per veritatem hoc loco indicari existimat perfectam
ac veram illam hominis probitatem, quam Deus & di-
ligit & exigit in lege, quam sententiam multis de-
monstrare satagit, sibi præeuntem habens HÖPF-
NERUM, qui sanctitatem exponit lege Dei præceptam,
quæ nihil est aliud quam iustitia, ubi nulla est simulatio,
sed ubi inclinatio, voluntas & actio exterior exacte
congruunt cum lege. Vide GEJERI Praelectt. publ. ad b. l.
Hæc omnia dogmaticæ vera esse, ambabus concedi-
mus manibus; utrum vero etiam exegetice talia sint,
id nova eget disquisitione, quam deinceps institue-
mus, ubi demonstrandum veniet, utrumque commatis
memb. um, aliis verbis, eundem sensum exhibere. Qui
hoc statuunt, ii iterum in duas abeunt factiones.
Alii, qui vocem נִדְּוֹן priori hemistichio de veritate
agnitionis & confessionis accipiunt, in posteriori
vocem נִדְּוֹן etiam de dextra peccati originalis agni-
tione & confessione interpretantur. Alii hanc vocem
de interna cordis sanctitate sumi volunt. De quibus
distinctius agit laudatus modo GEJERUS, qui recte
monet, DAVIDEM peccati originalis venenam jamjam
satis sensisse & hætenus quoque deplorasse. Quare eum
nunc ad medicinam properare statuit; ob eamque caus-
sam, invitantibus consequentibus, nos quoque ad e-
am properare volumus. Vocem igitur נִדְּוֹן rectius
de Sapientia Evangelica intelligi censet. Idem de vo-
ce

ecce altera non senserunt AUGUSTINUS & ARCULARIUS, qui *veritatem* intelligunt *Evangelii*, quod DAVIDI *poenitenti remissionem peccatorum promittit*, ut bene idem magnus Scripturarum explanator l. c. observat. Habemus igitur exempla Doctorum, qui utrumque vocabulum *אמת*, *veritatem*, & *חכמה*, *Sapientiam*, *objective* & quidem de *Evangelio* interpretati sunt. Hi nostrae sententiae eo plus ponderis addunt, quod *veritatem* perspicere potuerint, quam vis parallelismum, qui inter prius & posterius commatis membrum obtinet, non satis distincte cognoverint, impediente tum notione, tum tempore verbi *אמת*, & geminum hoc impedimentum augere notione nominis *חכמה*, quarum difficultatum remotio nostrae qualicunque industriae relicta est.

§. IV.

Antequam tamen sententiam nostram clarius exponere & certius adstruere queamus, necesse videtur in notiones vocabulorum utriusque hemistichii, paulo diligentius inquirere. In fronte commatis comparet vocula *הנה*, quam communiter *ecce* interpretari solent Philologi. Haec vox, *vi originis*, *praesens aliquid innuit*, & nominatim *locum*, aut *tempus*, quod adest, unde adverbia *hic* & *nunc* saepius exprimit. Interdum conjunctim *ecce hic*, *ecce nunc* indigitarum amat. Quid? quod non raro tam emphatice poni soleat, ut integræ formulæ: *Ecce hic ex- perior*, *Ecce nunc comperio sentio, intelligo*, &c. æ-

quivalet. ⁿ Quod si ad locum, qui prae manibus est, applicare velimus, sensus erit: *Eec nunc intelligo, quod revelasti veritatem &c.* Verbum *קָרַן* hoc loco *revelasti* reddendum existimamus, quamvis id a nullo interpretum haecenus factum viderimus. Rationes nostri iudicii sunt sequentes: Primum quidem cum talia sint praedicata, qualia permittuntur esse a suis subjectis, & hoc loco sermo sit de veritate latente in occulto vel abstruso, ut mox videbimus, facile intelligitur, verbum *revelandi* perquam apte hic locum habere posse. Deinde vero, quum a posse ad esse non valeat consequentia, observandum est, hoc idem verbum, ex lege parallelismi, optime respondere verbo מְרַמֵּז, *monstrasti*, vel *significasti* mihi, quod in altero membro occurrit; praeterea cum neque illud ad rem conficiendam sufficeret, nisi ostendi posset, huic verbo קָרַן re vera competere notionem *revelandi*, provocare licet ad linguam Arabicam, in qua habetur verbum קָרַן, prima ac tertia radicali punctatis, in significatione *submisso loquendi & insusurrandi*. Hoc eo rectius hoc loco ad innuendam *revelationem divinam* traduci arbitramur, quod verbum מְרַמֵּז, cuius participium מְרַמֵּז, Neym, de *effatis divinis* apud Prophetas frequentissime occurrit, in *Lingua Arabica* idem plane significat. Tandem nec hoc penitus praetereundum, varia esse loca Scripturae, in quibus nostrum verbum similem notionem admittere videatur, quamvis ea hic adponere prohibeat studium brevitatis, praesertim cum utiliter fieri non posset, nisi paulo prolixior adhiberetur demonstratio,

tio, quam hic locus ^{non} caperet. Melius forte fecerimus, si paucis docuerimus, quomodo jam *allata notio* cohæreat cum *notionibus volendi, optandi, desiderandi, asprobandi &c.* quas sub radice *רָצוּ* cumulare solent Lexicographi Hebraici. Clavem suppetabit alterum verbum *רָצוּ Arabum*, quod *ultimam tantum punctatam* habet. Hoc significat *infectere & inclinare*. Hinc per solam *metonymiam signi* habemus significationem *insusurrandi*. Nam qui aliquid alteri *insusurrare* vult, is os suum ad aurem ejus *inclinat*. Quæ autem volumus, optamus desideramus &c. ad ea nos quodam modo *inclinamus*, quemadmodum *reclinare* nos solemus ab iis, quæ *nolumus & averſamur*. Hinc actus voluntatis & noluntatis per *inclinationem & reclinationem* describere solent Philosophi Wolfiani. Nihil igitur aliud est quod deteximus, quam *certus* quidam *tropus* verbi, ad quem non attenderunt alii, qui ante de hoc loco commentati sunt.

S. V.

His præmissis, vocem *רָצוּ* sub incudem vocare volumus. Hac voce denotari *firmitatem, stabilitatem, soliditatem, veritatem, fidem, fidelitatem, veritatem, justitiam, constantiam, sanctitatem, sinceritatem, integritatem*, ex Lexicis cuique constare potest. Nos *simplici* notioni *veritatis* inhaeremus, sed ita tamen, ut *objective* de vera doctrina *sumendam*

dam existimemus, idque ob vocem *מכסה*, quæ ei in altero membro commatis respondet & doctrinam valet. Notum enim est vera *dogmata* adpellari sole-
re *veritates*. Quæ hic adponi posset determinatio, ea ex voce adjecta *כסות* pendet. Quid hæc signi-
ficet, nondum convenit inter Philologos, aliis *re-
nes*, aliis *præcordia* interpretantibus. Uterque error
exinde ortus videtur, quod *vocem veritatis* subjective
sumi debere, præsupposuerunt interpretes, ad *legem
parallelismi non adtendentes*. Radicem igitur excussisse
juvabit. Hæc in *Sacris Litteris* aliquoties occurrit
in significatione *obducendi & incrustandi*. Non nun-
quam etiam adhibetur de falsis prophetis, qui *falsa
dogmata vano quodam tectorio obducunt*, ut *inane
speciem veritatis mentiantur*. In lingua *Arabica* *מכסה*
adipe obducere notat, *מכסה* vero huc illuc vagavit, huc illuc
erravit. Hinc notio generalis *obducendi* nata est. Nam
qui tectorio parientem obducit, is manu quasi errat
& vagatur. Hinc *Sveticum* *stryka af och an*, eo-
dem modo tum de viatoribus huc illuc vagantibus,
tum de pictoribus huc illuc versantibus instrumentum-
quo ad illinendum & obducendum uti solent, adhibe-
tur. Hinc *מכסה* vel generatim significat *id quod tectum
est*, ut a quovis videri & cerni non possit, vel speciatim
id quod pictum est. Hoc posito *מכסה* aut *veri-
tatem in occulto*, aut *veritatem in picto* reddere po-
teris. Quid vero aptius *veritatem Evangelicam* sub
ritibus *Leviticis* latentem repræsentat, quam si eam
dixeris *veritatem sub involucris picturarum & figura-
rum absconditam*? Paulus certe eam eodem prorsus
modo

modo describit, dum has vocat *quidam, umbram*, Ebr. x. i. Sciendum vero est, veteres pictores corpora humana *meris umbris* obscurius representasse, antequam ea distinctius *veris & vivis* exprimere didicissent *coloribus*.

§. VI.

Ad alterum jam membrum commatis pergimus. Hic vox חכמה præcipua est, ad quam adtendi meretur. Sciendum itaque est, hac, vi originis, notari aliquid, quod apte nexum & plexum, firmiterque compactum & solidatum est. Sic pulcherrimum constituit parallelismum cum voce חזק, quæ, vi originis, aliquid denotat, quod firmum, tutum, securumque est. Hæ harum vocum notiones sunt formales. Materialiter חכמה dicitur quidquid in sapientia, scientia, & arte eximium est. Hoc vero loco objective sumitur, & solidissimam innuit doctrinam de remissione peccatorum per sanguinem Mediatoris in lege Moïsis per typicam mundationem leproforum adumbratam. Hæc doctrina eo rectius חכמה, seu sapientia נאח חכמה adpellatur, quod illa sola solvitur nodus questionis de modo abluendi culpam & auferendi penam peccatorum, de quo inter sapientes omnium temporum & omnium religionum disquisitum & disputatum fuit. Digitum autem a DAVIDE intendi ad modum mundantis leprosos, ex sequenti constat commate, quod tamen hoc loco plenius excutere non vacat. Hæc eadem doctrina ideo Davidi dicitur חכמה חכמה

Sapientia in clauso, seu occulto, quod adhuc sub involu-
lucris & tegumentis latebat typicis, solis fidei oculis
visibilis. **ALPHABETUM SAPIENTIA IN CLAUSO ET VERI-
TAS IN OCCULTO** idem est, quod *sapientia
clausa & veritas occulta*, juxta consuetum lingvæ Idi-
otismum, cujus exempla Grammatici atque Philologi
passim inculcant. Hoc pertinent ex multis sequentia:
Consiliarius in intellectu pro consiliarius *intelligens*,
1 Paral. XXVI. 14. *Vox in potentia*, pro vox *po-
tens*, vox *in gloria*, pro vox *gloriosa* Psalm. XXIIX.
4. *Custodia in nocte*, pro custodia *nocturna* Psalm. XC. 4.
Timor in noctibus, pro timor *nocturnus* Cant. III. 8.
Opus in agro pro opus *agreste* Exodi I: 14 *Populus
in malo* pro *populus malus* Exod. XXXII. 22. Con-
fer sis GLASSII Philol. Sacr. Lib. III. Tr. 1. Can.
IX. GEJERI Prælect. Publ. in h. l. J. H. Michæ-
lis Annot. Uber &c. Similem loquendi rationem in
Scriptis Græcis Novi Testamenti frequentari, notissi-
mum est. E. G. hic adduxisse sufficiat unicum *σοφία
θεοῦ ἐν κρυπτῷ*, *Sapientia Dei in mysterio* i. e. *Sapientia Dei
mystica* 1. Cor. II. 7. qui locus *Paulinus* loco huic
Davidico plane *parallelus* est. Atque ita, quantum
ratio brevitatis permisit, sensum hujus oraculi
Davidici sufficienter evolutum dedimus.

